

Gemeentestichters hebben de ruimte nodig

Gemeentestichters opereren op het scherpst van de snede van wat volgens de Bijbel en de traditie verantwoord is. Ze hebben daarvoor vrijheid nodig, net als de zendelingen die vroeger overzee gingen.

door onze redacteur
Daniël Gillissen

UTRECHT – Pioniers die zich bezighouden met gemeentestichting in Nederland, hebben ruimte nodig om te experimenteren, zegt dr. Gert Noort. Die vrijheid is er niet altijd, vanwege kerkelijke regels of twijfels bij de 'moedergemeente' over keuzes die zijn gemaakt, bijvoorbeeld over de invulling van de ambten. „Bij kerkplanting is de vraag welke vormen en in zekere zin ook welke inhoud mensen van deze tijd het meest aanspreekt. Kerkplanters opereren daardoor vaak op het scherpst van de snede van wat volgens de Bijbel en de traditie verantwoord is. Het is logisch dat dan af en toe bij de 'traditionele kerken' de vraag opkomt of de ontwikkelingen nog bij de kerkelijke traditie passen. Maar dat hoort bij de missionaire dynamiek. Kap de zoektocht als kerk niet af.” Noort is een van de vier schrijvers van het boek *Als een kerk (opnieuw) begint*, dat vanmiddag tijdens een symposium in Amersfoort wordt gepresenteerd als het eerste handboek gemeentestichting in Nederland. De andere drie auteurs zijn dr. Stefan Paas, dr. Henk de Roest en dr. Sake Stoppels.

Zij beschrijven de historie van gemeentestichting, bespreken tien Nederlandse initiatieven en komen met praktische adviezen en beleidsaanbevelingen. Ze hopen dat het vierhonderd pagina's tellende standaardwerk (Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer) in opleidingen een plek krijgt en ook beginnende kerkplanters handvatten geeft.

Zending

Noort, docent missiologie aan de protestantse zendingopleiding Hendrik Kraemer Instituut in Utrecht, vindt gemeentestichting in Nederland vergelijkbaar met zendingwerk dat Nederlandse

„Bij kerkplanting is de vraag welke vormen en in zekere zin ook welke inhoud mensen van deze tijd het meest aanspreekt”, zegt missioloog dr. Gert Noort. „Kerkplanters opereren daardoor vaak op het scherpst van de snede van wat volgens de Bijbel en de traditie verantwoord is.” | Foto Nederlands Dagblad/Jaco Klamer

christenen eeuwenlang overzee hebben verricht. „Bij de opbouw van gemeenten is altijd gekeken naar taal, cultuur en godsdienst van degenen die de zending wilde bereiken. De context speelde een belangrijke rol, waardoor enorm is geëxperimenteerd op zoek naar een passende vorm van kerk-zijn. Dat leidde tot stevige discussies over wat wel en wat niet kon.” „In West-Europa staat zo'n proces ons nu ook voor ogen. Zending in eigen land betekent dat de 'zending' zich grondig moet verdiepen in taal, cultuur en spi-

ritueel levensbesef van de mensen van deze tijd.” In de praktische uitwerking komen dan onherroepelijk verschillen aan het licht tussen de kerk waar de kerkplanter vandaan komt, en de gemeenschap die hij helpt vormen. „Die verschillen moet je incalculeren als je met gemeentestichting begint”, vindt Noort. „Doordat gemeentestichtingen vroeger weg gebeurden, hadden ze door de afstand doorgaans de ruimte. Nu is het dicht bij huis en bestaat de neiging nauwkeurig te volgen wat er in Rotterdam, Almere of

Amsterdam gebeurt en dat meteen op een kerkelijke vergadering te bespreken.”

Onopgeefbaar

Om ruimte te creëren kan het helpen vooraf na te denken over wat absoluut onopgeefbaar is bij het stichten van de gemeente, zegt Noort. „Dat is in elk geval de essentie van het evangelie van Jezus Christus. De vraag hoe leiderschap in een gemeente precies vorm krijgt, of wanneer iemand aan het avondmaal kan, is daaraan ondergeschikt.” In traditionele kerken is het

doorgaans een gegeven dat „het hart van het kerk-zijn klopt in de zondagse eredienst”, geeft Noort als voorbeeld. Maar bij gemeentestichting kan het anders uitpakken. Hij wijst op de ervaringen van de Kerk van de Nazarener in Breda, waar geen rekening was gehouden met zondagsbesteding van Brabanders. „Sportactiviteiten en familiefeestjes vinden plaats op zondagochtend. Daardoor kwam de vraag of dat wel het geschikte moment voor een bijeenkomst was.” Persoonlijk heeft hij daar ook ervaring mee. Zijn kinderen gaan

's middags naar de kerk en niet 's morgens. „Lange tijd gold bij ons het principe van EO-evangelist Henk Binnendijk: zaterdagavond een vent, zondagochtend een vent. Dat hebben we in liefde losgelaten. Wat is erop tegen als christenen op andere momenten dan de zondagochtend de gemeenschap viert? In moslimlanden komen christenen toch soms ook op vrijdag bij elkaar?” Gemeentestichting is in Nederland slechts een marginaal verschijnsel, concluderen de vier auteurs in hun boek. In de naoorlogse periode waren het vooral

evangelischen die nieuwe kerken stichtten. Sinds de jaren negentig timmeren ook christelijk- en vrijgemaakt-gereformeerden en binnen de Protestantse Kerk de IZB en het Evangelisch Werkverband aan de weg.

Die activiteit verklaart Noort vanuit de aandacht voor de eeuwige bestemming van de mens. „De nadruk ligt op het winnen van mensen voor Jezus Christus. In andere delen van de Protestantse Kerk is dit een minder belangrijke notie. Bovendien had kerkplanting daar lange tijd een koloniale en dus negatieve klank.” Maar ook breder in de Protestantse Kerk krijgt kerkelijk pionieren in toenemende mate aandacht, beschrijft hij.

Wezenlijk

De vier auteurs vinden gemeentestichting van wezenlijk belang voor de kerk. Noort: „Nederlandse kerken hebben vormen die uit een ver verleden stammen. Die vormen hebben grote waarde, maar tegelijkertijd is het zaak te zoeken naar vernieuwing en naar de juiste manier om mensen aan te spreken in deze tijd.” Bijeffect kan volgens hem zijn dat bestaande kerken niet verstarren in hun traditie. Sinds de jaren negentig zijn zo'n driehonderd pogingen tot kerkplanting ondernomen. Hoeveel daarvan zijn succesvol gebleken? „Succes is moeilijk te meten. De Rafaëlgemeente in Amersfoort is in aantallen zeer succesvol. Negenhonderd mensen hebben zich aangesloten en de gemeente gaat een nieuwe kerk bouwen. Maar kun je succes afmeten aan aantallen? Je kunt ook kijken naar kwaliteit. Via Nova in Amsterdam biedt hoge kwaliteit door bijvoorbeeld musici in te zetten die zijn afgestudeerd aan het conservatorium. Ze trekken belangstellenden, maar geen grote aantallen.” „Ik kijk liever naar de inhoud: wat is er in een gemeente tot stand gekomen? Neem de multiculturele ICF-gemeente in Rotterdam, waar leden met allerlei etnische achtergronden samen optrekken, elkaar ondersteunen en bevragen vanuit het evangelie. Het is fantastisch wat daar gebeurt.”